

ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՑԻՍ Ա. ԹՈՒՂԹԻՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐԸ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԿԵՆՑԱՂԻ, ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՆԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Կորնթացոց Առաջին Թուղթը եղական զիրք մը կը գրաւէ Ս. Պօղոսի Թուղթերուն մէջ իբրեւ ցոլացուցիչը նախնական քրիստոնէական համայնքի մը ներքին կեանքին, կազմակերպութեան և հանրային պաշտամունքին:

1. — Քրիստոնէական կենցաղ: Քրիստոնէական կեանքի մասին այս Թուղթը անսպառելի հանք մըն է: — Ի՞նչ կը տեսնենք անոր մէջ. — Մարդիկ՝ բազկացած նորազարձ հեթանոսներէ և հրեաներէ, գերիններէ եւ ազատ մարդոցմէ, այրերէ եւ կրնորէ: Բայց հակառակ իրարու հակադիր նկատուած՝ այս աշխարհի զաստկարգերէ կազմուած ըլլալուն, այս մարդիկը կը ներկայացնեն մեկ հաւաքական մարմին մը, որոպէս անշատ՝ զինքը շրջապատող աշխարհէն: Մարդերու հաւաքական այս նոր մարմինը կը կոչուի «Եկեղեցի»: Եկեղեցին այնքան որոշ, այնքան ինքնուրոյն մէկ մասն է Կորնթոս քաղաքի բնակչութեան որչափ էին հրեաները և «հեթանոսները» (Ժ. 32): Այսուհանդերձ Եկեղեցին անդամները բոլորովին չեն խզաց իրենց յարաբերութիւնը բնակչութեան միւս տարբերուն հետ. կը տեսնենք զանոնք որ յաճախ ընթերցուէ ինքեան իրենց հեթանոս զրացիներուն մօտ (Ժ. 27): Նոյնիսկ անոնցմէ ոմանք իրենց հեթանոս բարեկամներու հետ կուգորուի ի պատիւ սարքուած խնճոյքներու մասնակցելու աստիճան յառաջ կը տանին իրենց մտերմութիւնը եւ ազատութիւնը (Ը. 10): Իրենց մէջ յառաջ եկած վէճերու համար կը դիմեն հեթանոս գատարաններ (Զ. 1, 2): Սակայն Առաքեալը կը յորդորէ որ կարելի եղածին չափ զգուշանան հեթանոսաց հետ յարաբերութիւն մշակելէ եւ ձեւացնեն շատ աւելի անջատ մարմին մը քան ինչ որ են. այսպէ՛ս դատարան խնդիրներու համար հեթանոսներուն դիմելը բացարձակապէս կ'արգիլէ իբրեւ վարկաբեկիչ ընթացք մը իրենց համայնքին

համար, որ անհունապէս աւելի բարձր է քան հեթանոս ընկերութիւնը (գլուխ Զ.): Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ սակայն Եկեղեցիին տարբերութիւնը զինքը շրջապատող աշխարհէն. — ա) Եկեղեցին ունի իր մէջ գերբնական Զօրութիւն մը որմէ զուրկ է աշխարհ: Բ) Եկեղեցին ունի իրեն յատուկ հաւատալիքներ զորս չբաժնիր իրեն հետ աշխարհ: Գ) Ունի բարոյական չափաքան մը կեանքի՝ զոր կը մերժէ աշխարհ: Դ) Ունի իրեն յատուկ կազմակերպութիւն մը՝ զոր չի կրնար ունենալ աշխարհ: Ե) Ունի վերջապէս իրեն սեպհական հաստատուններ, ձեւեր, արտոգոյրիւններ և պատժամուցի ձեւեր զորս չեն կրնար հասկնալ անոնք՝ որ իրմէ դուրս են:

Յօսեցանք կամ անկարկեցինք արդէն Եկեղեցիի մէջ գոյութիւն ունեցող աստուածային Զօրութեան մասին, որ նոյնինքն Քրիստոսն է, որուն շնորհիւ Եկեղեցիին անգամակցողները ի վիճակի կ'ըլլան վարելու նոր կեանք մը, յաճախ արամաքձօրէն հակառակ աշխարհի պահանջած ու ջատաջողած կեանքին: Այդ է ամենէն երկան տարբերութիւնը Եկեղեցիին եւ Ասիատիկ միջև՝ Եկեղեցին կը հաւատայ Քրիստոսի, իսկ Աշխարհ չի հաւատար Անոր:

Յօսեցանք և տակաւին պիտի անդրադառնանք իր հաւատալիքներու մասին, Սուտեոյ, Հուսդեմեալի, Փրկութեան և այլ խնդրոց մասին, որոնք յիմարութիւն և գալթակցութիւն կը թուին աշխարհի համար: — Պիտի ջանանք ներկայացնել այժմ Եկեղեցիին բարոյական, կարգապահական, կազմակերպական և պատժամուցալից գործիւնը:

«Հոգեւոր օգտակարութեան» սկզբունքն է բանալին այս Թուղթի բարոյականին: Անհատական կեանքը նկատի առնուած պարզապէս, զուտիւ է որ հեղուղական ձգտումը, (որ այնքան անհերք կերպով չեղանք է ինքզինքը Եկեղեցիի մէջ դարելու ընթացքին և որ այսօր իր մայրամուտին կը մօտենայ

կարծեալ) իր առաջին արտայայտումները կը գտնէ այս Թուղթին մէջ (է. 1, 25, 40)։ Կուսական կեանքը, աշխարհէն մեկուսի ապրուած կենցաղը, շատ աւելի գերազանց կը նկատուի քան ամուսնական կեանքը։ Սակայն կուսական կեանքի գերազանցութեան ըմբռնումը երբեք չնուազեցնէր աւամուսնական կեանքի վնասութիւնը և բարձրութիւնը։ Առաքեալի «ճշնողական» յանձնարարութիւնները հիմնուած են սա պարզ սկզբունքի վրայ թէ՛ կուսական կեանքը աւելի օգտակար է՝ հոգեւոր տեսակետով՝ քան ամուսնական վիճակը։

Աշխարհը (է. 31), այսինքն այն ամէնը որ կը կազմէ մարդկային բնական կեանքը, իր ուրախութիւններով, վիշտերով, հետաքրքրութիւններով, տենչերով, ձգտումներով, բաղձանքներով, ստորութիւններով, եւայլն, եւայլն, ջրիստոնիայի համար լոկ միջոց մըն է գերազանց նպատակի մը՝ որուն մէջ անհատին բարձրագոյն բարին կուգայ խառնուիլ ընկերով և բոլոր մարդոց բարին հետ։ «Մի՞ ոք գտնէ՞նք եւեթ խնդրեցէ այլ և զընկերիմ» (Ժ. 24)։

Անհատը թէեւ ազատ է իր անձնական պատասխանատուութեան մէջ Աստուծոյ առջև (Գ. 21, Բ. 15, Ժ. 23), բայց պարտի սահմանափակել (Ձ. 12, Ժ. 19) իր ազատութիւնը թէ՛ ի շինութիւն անձին, ինքզինքը և սոսիալիւնձի և հակակշռին ներքև պահելով, և թէ՛ ի շինութիւն այլոց, իր ազատութեամբ դայթակղութիւն չտալով ուրիշներու (Թ. 24-27), Կիւրազոյն Բարին, զոր պարտին հետապնդել հաւատացեալները և որուն ստորագրաւ են բոլոր միւսները, է «կցորդութիւնը Աւետարանին»։ «Ձայս ամենայն առնեմ վասն աւետարանին, զի կցորդ եղէց նմա» (Թ. 23)։ Եւ օւռետաւանի կցորդ ըլլալ՝ ուրիշ բան ըսել չէ բայց ի՞նչ մասնակցիլ այն բարիքներուն և օրհնութեանց զորս աւետարանը կուտայ և կը խոտանայ տալ իրեն հաւատացողներուն, օրինակ այն անասելի երանութիւնը զոր Աստուած պատրաստած է զինքը սիրողներուն (Բ. 9) որ այս կեանքին մէջ կը սկսի ընդհանրել (Ա. 14) և կը վերջանայ հանդերձեալին մէջ փառնով (Բ. 7, ԺԵ. 43)։

Այս բարձրագոյն օգտակարութեան սկզբունքն է որ կ'որոշէ լուծումը բարոյական հարցերու, որոնք կը պատահին այս

Թուղթին մէջ. օր. մարմին գործածութեան, ամուսնութեան, զոհեալ միս ուտելու կամ չուտելու, հոգեւոր ըմբռնեալ ուղիղ կամ չարաչար գործածութեան և այլ հարցերու։ Այս սկզբունքն է որ մարդու վրայ պարտաւորութիւն կը դնէ իր անձը ուրիշին ստորագրուելու, իր ստորին նսք՝ բարձրագոյնին, ժամանակաւորը՝ յաւիտենականին։ Բարոյականը իր յրումը կը գտնէ Սիրով մէջ։ Ահա Ներքին վիճակ մըն է ուր անձն ստորագրուած եղած է հրամայական բնագոյնը։ Սիրով միայն մարդ կրնայ ինքզինքին եւ աշխարհին յաղթել, այսինքն ապրիլ գերազանցապէս բարոյական կեանքը — Այս է Պօղոս Առաքեալի այս Թուղթին մէջ յառաջ բերած բարոյականի դրական կողմը, որուն համաձայն գործ մը թեւեւս կրնայ օրինաւոր ըլլալ, բայց քրիստոնեան պիտի նախընտրէ օգտակարը (Ձ. 12, Ժ. 23, Բղդ. Թ. 24-27), այդու ջանալով ձեռք ձգել հոգեւոր ազատութիւն իր անձին և բարին՝ ուրիշներու մրցանակը հոգեւոր մարդուն համար միայն օսահմանուած է։ Օրէնքի լուծին ազատումը կուգայ ոչ թէ օրէնքը չհանձնալով, անոր նկատմամբ անտարբեր գտնուելով, այլ ինքնատիրութեամբ, ինքզինքին յաղթելով (Թ. 27)։

«Տիրութիւն» ի մասին դասական հատուածը Ն. և Ձ. գլուխներն են։ Այստեղ Ս. Պօղոս կը նկարագրէ ոչ թէ Եկեղեցիին եւ շաճը կամ ըրածը, այլ ըլլալիքը և ընելիքը։ Այսպէս Կորնթոսի մէջ պատահած յոյժ դայթակղեցուցիչ դէպքին առթիւ՝ պէտք էր ի մի հաւաքուէր, (Առաքեալը կը խոտանայ հոգեւոր իրենց հետ ըլլալ), և Տէր Յիսուսի անուանել արժանիլ այնպիսին Եկեղեցիին։ Իր բառերով՝ «մատնել ստատանային»։ Այստեղ ունինք սկզբնաւորութիւնը Եկեղեցւոյ կողմէ կիրարկուած արտաքին իշխանութեան։ Այս իշխանութիւնը ի գործ պիտի դրուի Եկեղեցիի կողմէ իրեն ամբողջականութիւն, Համայնքը նոյն ատեն իշխանութիւն պիտի ունենայ վերստին ընդունելու իր մէկ վտարուած անգամը անոր ապաշխարութեան պարագային, Եկեղեցիի իրաւաստութեան պիտի ունենայ կարգադրել իր մէջ ծագող և առած ամէն տեսակ խընդիրներ, առանց թոյլ տալու որ այդ խըն-

գիրները քննուելն իր հաւատարմութեանը եւ սկզբունքները չբամբոզ մարդոց կողմէ՝ հեթանոս դատարաններու առջեւ:

2. — Եկեղեցական կազմակերպութիւն: Պօղոս Առաքեալ Կորնթոսի եկեղեցին անկախ է ինքնօրէն եկեղեցի մը չնկատեր, այլ մէկ մասը Տիեզերական եկեղեցիին (ԺԲ. 28): ան լոկ տեղական եւ մասնաւոր եկեղեցի մըն է, եւ իր այդ հանգամանքով իսկ պարտի յարգել միւս տեղական եկեղեցիներու մէջ տիրող սովորոյթները եւ կազմակերպական կարգ կանոնը (Ժ. 16, ԺԳ. 36), պէտք է հաւատարիմ գտնուի իրեն յանձնուած «աւանդութեանց», այսինքն վարդապետութիւններու եւ պաշտամունքի ձեւերուն մէջ: — Եկեղեցին Առաքեալի իշխանութեան ներքեւ է. իսկ Առաքեալը իր իշխանութիւնը ստացած է եկեղեցիի Կրօնական Գլուխէն, Քրիստոսէն: Որով իրենց իշխանութիւնը անմիջական է Քրիստոսի իշխանութեան: Առաքեալները հազարապետներ են Ձիւնուորեալ եկեղեցիին, Քրիստոս ըլլալով Գերազան չբամբոզատուր եւ Զօրագլուխը: Առաքեալները իրենց ալ եկեղեցիի մաս են, իրենց ալ եկեղեցւոյ անդամ են (Գ. 22). այսուհանդերձ անսահման իշխանութիւն ունին եկեղեցիին վրայ: Առաքեալին բազմանքն է, որչափ որ հրեանորդ է՝ սիրով օրէնքով կիրարկել այդ իշխանութիւնը, սակայն թէ՛ հարկը պահանջէ՝ հեղինակութիւն կը զգայ իր մէջ ձեռք առնելու ամենախիստ միջոցներ խանգարուած կարգը վերահաստատելու համար (Գ. 21): Ինքն է որ վճիռ կ'արձակէ ոեւէ մոլորած անդամ արտաքսելու եւ եկեղեցիին կը մնայ լոկ իւրաքանչեւ եւ գործարդել իր տուած վճիռը (Ե. 3): Առաքեալը իրաւունք եւ հեղինակութիւն ունի նոր պայմաններու առջեւ նոր կարգադրութիւններ ընելու, նոր օրէնքներ դնելու (Է. 27 եւ շար.), երբ Տէրը ոեւէ հրաման չունի այդ մասին: Առաքեալները շարունակողներն են Տիրոջ գործին, օժտուած՝ Անոր հեղինակութեամբ եւ Անոր ոյժով: Կը տեսնուի ուրեմն որ առաքելութիւնը եղական գիրք մը կը գրաւէ եկեղեցիին մէջ իւրեւ անոր բարձրագոյն իշխանութիւնը ներկայացնող մարմինը (ԺԲ. 28, 29): Սակայն երբ կը փորձենք ճշգրիտ առաքեալներէն վար եղող եկեղեցական պաշ-

տօնեաներու գիրքը եւ գործը՝ ինքզինքնիս կը գտնենք մեծ դժուարութեանց առջեւ:

«Գործք Առաքելաց»էն գիտենք թէ Պօղոս Առաքեալի սովորութիւնն էր իր հիմնած եկեղեցիներու համար երեքշէտ ձեռնադրել (Գործք. ԺԲ. 23, Ի. 17): Ոչ մէկ դրական փաստ ունինք ի ձեռին հաստատելու որ այնպէս չէր ըրած Կորնթոսի մէջ: Սակայն Նշանակալից լուծութիւն մը կը պահուի սնունդ մասին այս Թուղթին մէջ. չենք հանդիպել բնաւ յիշատակութեանը եպիսկոպոսներու, երեքշէտ կամ սարկաւադներու: Ի՞նչ է պատճառը այս լուծութեան, ինչո՞ւ, օրինակի համար, չգիտէր եկեղեցիի պաշտօնեաներու հեղինակութեան, համայնքի ծոցին մէջ յառաջացած անկարգութիւնները խաղաղեցնելու համար: Երկու հաւանական ենթադրութիւններ կարելի է ընել այս մասին: 1) Կամ այն է որ չկային անոնք, որով եկեղեցիին կազմակերպութիւնը տակաւին իր սաղմնային վիճակի մէջ էր: 2) Եւ կամ՝ թէեւ կային անոնք, սակայն, մեծ մասամբ իրենց էին պատասխանատուները եկեղեցիի մէջ յառաջ եկած անկարգութեանց, մասնաւորապէս հետնադիմ... Թամեանայն գէպս ինչ ալ ըլլայ իրականութիւնը՝ ուս որոշ է որ թէեւ Առաքեալը չյիշատակեր եկեղեցիի սովորական պաշտօնեաները՝ սակայն միւս կողմէ յառաջ կը բերէ այս Թուղթին մէջ եկեղեցական պաշտօնութեան տարբեր դասակարգութիւն մը: Եւ զորս եղն Աստուած յեկեղեցւոյ այս են. 1) Նախ զառաքեալու, 2) Երկրորդ զմարգարէս, 3) Երրորդ զվարդապետս, 4) ապա զօրութիւնս, 5) ապա շնորհս բժշկութեանց, 6) օգնութիւնս, 7) վարիչս, 8) ապա լեզուաց, 9) թարգմանութիւնս լեզուաց» (ԺԲ. 28): Այս անունները ոչինչ կ'ըսեն մեզի իրենց ներկայացուցած պաշտօնեաներու մասին. կարելի է մտածել որ եկեղեցիի պաշտօնեայ մը այս պաշտօններէն շատերը միանգամայն կրնար ունենալ. այսպէս Առաքեալ մը կրնար ըլլալ՝ նաեւ մարգարէ, վարդապետ, հրաշագործ, լեզուախօս եւ այլն: Ամէն պարագային կ'երեւի թէ չկար տակաւին դրութեան վերածուած եկեղեցական նուիրապետութիւն մը Կորնթոսի մէջ, եւ այս պահասն էր թերեւս պատճառը այնտեղ ծնունդ առած անկարգութեանց. եւ մէկը՝ թերեւս

այն վերապահալ խնդիրներէն որոնց մասին աւելի ընդարձակ պիտի խօսէր Առաքեալը ի դարձին Կորնթոս (ԺԱ. 34):

3. Հանրային պաշտամունք: Հանրային պաշտամունքը երկար հատուածի մը նիւթ է այս Թուղթին մէջ, ուր պաշտամունքի ատեն կանգնեց ափսոսման, Հաղորդութեան խորհուրդը, ճեմոհաց դրամածութիւնը, յաջորդաբար նիւթը կը կազմեն այս խոշոր հատուածին (ԺԱ-ԺԴ):

Նախ կը տեսնենք որ հաստացեալները պաշտամունքի կանոնաւոր հաւաքումներ ունին: Այս հաւաքոյթները առ հասարակ տեղի կ'ոճենային իրիկունները, վասն զի ընթրիքի խօսք կայ (ԺԱ. 20, 21): Միշտ հասարակաց ճաշ մը, նման Յիւրոյ Վերջին Ընթրիքին, և ճեսխարիքի արարողութիւն մը՝ կ'ընկերանային այս գումարումներուն: Ընթրիքին, որ կը կոչուէր Սիրոյ ճաշ (Աղաք), իրենց բաժինը պիտի բերէին բոլոր հաւատացեալները իրենց կարողութեան չափով, բայց այնտեղ հաւասար բաժին պիտի ստանային: Սակայն առ հասարակ անկարգ հակում մը յառաջ եկած էր՝ իւրաքանչիւր ոք իր բերածը ինքն ինքն վայելելու, ինչ որ դրկում մը կ'ըլլար աղքատներուն համար, վասն զի բնական է որ անոնք չէին կրնար ըստ բաւականի նպատարները սկզբանին, ընդհակառակը բաժին կ'ակնկալէին աւելի բարեկեցիկներու բերածէն:

Բացի այս հաւաքոյթներէն, որոնց անշուշտ կը մասնակցէին միայն մկրտուած հաւատացեալները, կային ուրիշներ՝ որոնց կրնային ներկայ գտնուիլ նաեւ ոչ-հաւատացեալները (ԺԴ. 23): Այս կարգի ժողովները առաւել կամ նուազ չափով կը յիշեցնէին Հրէից սինակոդային պաշտամունքը որուն ստարականներ եւս կրնային ներկայ ըլլալ:

Կը տեղեկանանք հասարակաց աղօթքի մասին եւս, որուն կը մասնակցին ներկայ հաւատացեալները «ամէնօր» աղօթքի վերջաւորութեան (ԺԴ. 16): Ինչպէս նաեւ առաւել կամ նուազ չափով զատորոշութիւն մը պաշտամունքը վարողներուն եւ անոր մասնակցողներուն միջեւ (ԺԴ. 16): Կը լսենք արարողական «սուրբ համբողջ»ի մասին զոր պարտ էին հաւատացեալները իւրաքան

տալ ի նշան սիրոյ եւ հոգեկան կցորդութեան: Այսպիսի հաւաքոյթներու մէջ տեղի կ'ունենային հաւանաբար մկրտութիւնները, ինչպէս նաեւ ամէն հաւաքական գործողութիւն, օրինակ, Հանդիսաւոր արտաքսումը անարժան անդամի մը (Ե. 4-7):

Ամենէն ակներեւ երեւոյթը սակայն վերոյիշեալ ժողովներու մէջ հոգեւոր ճեմոհներու կիրարկութիւնն էր, մասնաւորաբար «մարգարէութեան» և «լեզուախօսութեան» շնորհներու (ԺԲ. 7-11): Պիտի անդրադառնանք ասոնց մասին, այստեղ կը յիշենք զանոնք լոկ իբրեւ պաշտամունքի ատեն ի յայտ եկած երեւոյթներ, և անցողակի դիտել կուտանք որ յաճախ մեծ խառնակութիւններ և շփոթութիւններ յառաջ կու գային այս շնորհներու անկարգ գործածութենէն (ԺԴ. 23, 26):

Առաքեալը կ'արգիլէ կրներուն եկեղեցիին մէջ խօսիլ (ԺԴ. 34), և կը հրահանգէ որ սքողեալ ձեւով ներկայ ըլլան պաշտամունքին եկեղեցիին մէջ խօսուածները մասնաւոր ուշադրութեամբ պէտք էր քննուէին մասնաւոր անձերու կողմէ, առանց նկատի առնելու խօսողին անձը և դիրքը, որպէս զի սուտ առաքեալներ չսարգէին իրենց մէջ (ՂԵ. 29): Միաւաբար (կիրակի) յիշուած է իբրեւ յորմարագոյն օրը երուսաղէմի աղքատներուն համար ողորմութեանց հաւաքումին. ասկէ կրնանք հետեցնել որ միաշարքով զլիւսուր օրն էր եկեղեցական գումարումներու որոնց էական նպատակը բացի զհոգեթիւն և աղօթք մատուցանելէն Աստուծոյ՝ էր ճշդեմանէ զհացո եւ ըրմպել զբաժակ Տեսանո. այսինքն յաւերժացնել խաչի ողջակիւղումը եւ ուսուրով սրբաբոծուած հացը, և ըրմպելով նուիրաբոծուած դիւնին՝ մասնակցել, հաղորդուիլ այդ աստուածային զոհաբերութեան, և այս կերպով խորացնել և ամրացնել կապը իրենց և Աստուծոյ միջեւ, ինչ որ գերազգոյն նպատակն է պաշտամունքին:

ՀԵՈՐԴՆՔ ՎԱՐԴԱՊԵՏՏ